

De voedingsbodem voor coronavaccins

Gert Peersman (column verschenen in De Standaard op 24 November 2020)

Toen de farmaceutische bedrijven Pfizer, Moderna en gisteren Astrazeneca de testresultaten bekend maakten van de coronavaccins die ze hebben ontwikkeld, kon ik het niet laten om een vreugdedansje te maken. We zullen nog op de tanden moeten bijten tot iedereen is ingeënt, maar voor de economie is het hoopgevend.

Zoals een bokser kan onze economie misschien eenmaal tegen het canvas gaan, en hopelijk ook opkrabbelen na een tweede oplawaai, maar meer klappen kan ze écht niet incasseren. Terwijl de recessie waarschijnlijk milder zal zijn dan tijdens de eerste golf, wordt de permanente schade bij iedere nieuwe golf alleen maar groter. Zolang het virus in omloop is of zelfs maar dreigt op te flakkeren, kan de economie nooit volledig herstellen. Die dreiging is al voldoende om consumptie en investeringen uit te stellen. Alleen een vaccin kan soelaas brengen.

Het is verbluffend hoe snel het vaccin er lijkt te komen. Normaal moet je rekenen op 10 tot 15 jaar. Het toont aan dat de mens tot veel in staat is wanneer er massaal middelen worden geïnvesteerd. We mogen de huid van de beer nog niet verkopen, maar het ziet ernaar uit dat de daadkracht om een vaccin te ontwikkelen wereldwijd talrijke mensenlevens zal redden en duizenden miljarden economische schade zal uitsparen.

Het belang van publieke investeringen voor de economie is een nagel waarop ik geregeld klop. Het gaat niet alleen om investeringen in infrastructuur, zoals gebouwen, wegen of digitale netwerken. De miljardenbesparing zou er nooit gekomen zijn zonder overheidsinvesteringen in fundamenteel onderzoek en universiteiten.

De farmaceutische bedrijven zouden nooit het risico genomen hebben om zo snel een vaccin te ontwikkelen en op grote schaal te produceren, als regeringen niet samen op voorhand ongeveer 4 miljard dosissen hadden besteld. Daarbovenop hebben ze miljarden geïnvesteerd in de ontwikkeling van potentiële vaccins. De Amerikaanse overheid heeft bijna 2,5 miljard dollar in Moderna geïnvesteerd in het kader van een publiek-privaat partnership. BioNTech, het Duitse biotechnologiebedrijf dat het vaccin voor Pfizer heeft ontwikkeld, heeft 250 miljoen van de Singaporese overheid gekregen en 100 miljoen financiering van de Europese Investeringsbank.

Minder bekend is dat het onderzoek dat aan de basis ligt van de vaccins begon aan de universiteiten, nog lang voordat er sprake was van covid-19. Twee professoren van Harvard hebben Moderna ooit opgericht om het onderzoek dat ze daar deden te commercialiseren. Ugur Sahin, de oprichter van BioNTech en professor aan de Universiteit van Mainz, heeft in 2018 nog financiering van de European Research Council gekregen voor de ontwikkeling van technieken die ook voor het vaccin zijn gebruikt. Het vaccin van Astrazeneca is dan weer een joint venture met de Universiteit van Oxford. Historisch werd de ontwikkeling van driekwart van de meest baanbrekende nieuwe medicijnen door farmabedrijven mee gefinancierd met overheidsgeld voor fundamenteel onderzoek.

Mariana Mazzucato van de University College London legde het enkele jaren geleden al

haarfijn uit in *The Entrepreneurial State*: het is vooral de tandem overheid-privésector die tot de grootste successen heeft geleid. Niet alleen voor medicijnen, maar bij bijna alle revolutionaire innovaties werden het fundamentele onderzoek en de eerste kapitaalintensieve investeringen gefinancierd met overheidsmiddelen. Weinig risicokapitalisten willen investeren in een product waarvoor er nog geen duidelijke afzetmarkt is. Zodra het eerste fruit rijp was, sprongen privé-investeerders op de trein om er vervolgens, aangevuurd door de vrije markt en concurrentie, fantastische producten mee te maken. Zo is het gegaan bij de ontwikkeling van kernenergie, de luchtvaart, nanotechnologie, het internet, draadloze communicatie, navigatiesystemen, batterijen, touchscreens tot zelfs het algoritme van Googles zoekrobot en Teslawagens. Het is ook het enige recept dat het klimaatprobleem kan oplossen.

Het is dan ook cynisch dat bij het compromis over het Europese herstelplan voor de coronacrisis de regeringsleiders serieus hebben gesnoeid in het fundamentele onderzoeksbudget dat de Europese Commissie had voorgesteld. Daardoor moest er namelijk niet bekibbeld worden op de andere posten van het herstelbudget, de cohesiefondsen en landbouwsubsidies.

Het probleem is dat de middelen bij fundamenteel onderzoek worden toegewezen door commissies van experts. Bovendien manifesteren de maatschappelijke baten zich meestal pas in een latere regeerperiode. Bij de andere uitgavenposten zitten de politici daarentegen zelf mee aan de stuurknuppel en zijn de baten onmiddellijk zichtbaar. De lobbygroepen draaien alvast overuren. Kunnen de farmaciebedrijven geen vaccin ontwikkelen dat bepaalde regeringsleiders een langetermijnvisie schenkt en van de overheid meer een *entrepreneurial state* maakt? Dat zou de maatschappij pas vele miljarden opleveren.